

Tizenöt éve virágzik a Budafoki Dohnányi Zenekar

A hivatásossá válásának tizenötödik évfordulóját idén ünneplő Budafoki Dohnányi Zenekar az utóbbi időben egyre szorosabb kapcsolatba került a Honvéd Együttessel. A tavaly szeptemberben nonprofit Kft.-vé alakult nagy múltú művészegyüttesnek a szimfonikusok karmestere, Hollerung Gábor a művészeti vezetője. Az együttműködés persze nem új keletű, hiszen Hollerung 2001. óta zeneigazgató, 2006. februárjától pedig művészeti vezető és igazgatóhelyettes volt a Honvédnál, s ennek megfelelően évek óta dolgozik közös produkciókon. A különleges felállás adta előnyökről, problémákról, a jubileumi koncertről kérdeztük a karmestert, akinek a leépítések kapcsán kifejtett véleménye szerint a zenekarok életébe való külső beavatkozás belső racionalizálással megelőzhető.

Í Beszélgetésünk előtt nem sokkal baleset érte. Most hogy érzi magát?

Igen, elcsúsztam a hotelszobában, és eltört a lábam. Megoperáltak, betettek egy protézist, mostanra már egy bottal tudok járni, március óta pedig ismét vezényelek.

Í Milyen változásokat hozott a Budafoki Dohnányi Zenekar életében a Honvéd Együttessel való együttműködés?

Nagyon fontos lépésnek érzem azt, hogy ez az együttműködés létrejött, mindenképp előtt a Honvéd Együttes számára, amelynek életében a nonprofit Kft.-vé való átalakulás alapvető változást jelentett. Az együttesnek hirtelen egy borzasztó nagy problémával kellett szembenéznie, tekintve, hogy eddig kizárólag megrendelésre dolgozott, nem voltak saját, önálló rendezvényei, s ennek megfelelően egyáltalán nem volt közönségszervezése. Ami a táncosokat illeti, ez látványosan nem is lenne akkora probléma, hiszen a táncművészetben meghatározó szerepet játszik a mi fogalmaink szerint egy régi filharmónia-típusú intézmény, a Nemzeti Táncszínház, amely folyamatos foglalkoztatást biztosít az egyes együttesek számára. A férfikar esetében azonban egész más a helyzet, a Honvéd Együttes korábbi működési logikája sok szempontból kiszolgáltatottá tette az énekkart. Mi már jó pár éve elkezdtünk ezen a problémán dolgozni. Ezelőtt öt évvel azért is vállaltam zenei vezető feladatot a Honvéd Együttesnél, mert éppen a Honvéd Férfikart akartam a zenei életbe egy kicsit jobban visszahozni, és erre értelemszerűen a legegyszerűbb megoldás volt a Budafoki Dohnányi Zenekarral együtt közös koncerteket szervezni, és olyan új produkciókat létrehozni, amelyek a férfikar számára is új utakat nyitottak. A számításunk elég jól be is jött, hiszen a

férfikar ma sokkal ismertebb és foglalkoztatottabb, mint ezelőtt öt esztendővel. Ez a fajta együttműködés természetesen nem jár probléma nélkül. Egy kialakult – adott esetben sikeres – mechanizmushoz, tradícióhoz kapcsolódó együttes leginkább identitását féltve törvényszerűen eleinte alárendelt szerepben érzi magát. Aki megnézi az életpályámat, az látja, hogy amin elkezdtem dolgozni, azt sose hagytam veszni. Egy kórusral kezdtem az életemet – a Budapesti Akadémiai Kórustársasággal – lassan harminc éve. Ehhez később jött a zenekar, amelyik nagyon sokat profitált abból a már addigra kialakult potenciálból, amit a kórus által kiépített közönség jelentett. Ez nem vált a kórus kárára sem, ma is állandó partnere a zenekarnak. Amikor pedig átvettük a Zempléni Fesztivált, a nagy múltú rendezvény is egyértelműen profitált abból a műhely-háttérből, amely mindenképp előtt a Dohnányi Zenekart és a Honvéd Együttest jelentette. Ezért úgy gondolom, hogy az ilyen típusú együttműködések valóban előre visznek. A folyamatban résztvevőkben persze kezdetben mindig van egy kis féltékenység, tartanak attól, hogy adott esetben hátrányt szenvednek a másikkal szemben. Erre figyelni kell, óvatosan kell előrelépni. Mindazonáltal úgy gondolom, hogy a Honvéd Együttesnek a mostani helyzetben nem igen van más lehetősége, mint elmozdulni egy önálló műsorszervezés irányába, és ebből a szempontból az a tapasztalat, hogy az a közönségkapcsolat, amit a zenekar eddig már kivívott, mindenképp hasznára lehet az együttesnek. Talán a tánckarunk és a táncszakma is megérti és elhiszi egyszer, hogy nem fenyegeti az ő művészi identitásukat az ily módon kínált meglévő tapasztalat, meglévő mechanizmusok hasznosítása.

Í Milyen közös előadásokat terveznek?

Még nincs nagyon sok előadástervünk, mivel – ahogy említettem – elég nagy még a tartózkodás. Az eddig eltelt időszakban megvalósítottunk néhány olyan előadást, amelyben a tánckar is szerepet kapott. Tavaly volt egy nagy sikerű Székelyfonó-előadásunk Novák Ferenc rendezésében. Emellett Zsuráfszky Zoltánt rávettem arra, hogy két olyan zeneművet koreografáljon meg, amelyek tulajdonképpen nem táncra termettek, de mégis bennük rejlik a feldolgozás lehetősége, s tekintve, hogy folklór együttesekről van szó, megközelíthető a népi tradíciók felől. Bartók „Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára” című művére két éve, Kodály „Felszállott a páva” című darabjára tavaly készült koreográfia. Nemrég pedig egy Carmina Burana produkció született, amelynek az az érdekessége, hogy a mozgás főszereplőjeként Zsuráfszky nem is annyira a tánckart, mint inkább a kórust választotta, amely nagyon egyszerű mozgásokkal rendkívül látványos, izgalmas színpadi hatást teremtett. Ez az újszerű megjelenés a Carmina Burana robusztus, elementáris karakterét vizuálisan is felerősíti és még izgalmasabbá teszi a közönség számára. Most folynak legújabb közös produkciónk próbái: májusban Arthur Honegger Jean d'Arc-ját mutatja be a zenekarból, énekkarból és tánckarból álló apparátus. Ezt az amúgy is meglehetősen képszerű darabot a szerző szándékait kifejező látvánnyal és mozgással szeretnénk még közelebb hozni a közönséghez.

Igyekszünk olyan darabokat színpadra állítani, amelyekben a különböző színpadi műfajok organikus módon képesek együttműködni, hogy ebből egységes, az egyes összetevőket nélkülözni nem tudó produkció álljon össze. A „sokműfajúság” erőssége

kell legyen az együttesnek, hiszen azáltal, hogy színészkar, tánckar, ének- és zenekar egyaránt rendelkezésre áll, tulajdonképpen ma Magyarországon egyedülálló lehet. Bár a közönség nem növekszik olyan mértékben, mint a kínálat, az egyedi produkciókra igen nagy a kereslet. Ez az együttműködés így egy erősebb piaci jelenlét kezdetét jelentheti számunkra. Az énekkarral viszont meglehetősen sok koncertet rendeztünk már, a velük való együttműködés mára rendkívül természetessé és organikusává vált. Elárulhatom, hogy jövőre egy egészen különleges produkciósorozatot tervezünk, és ennek már nem csak a férfikar, de a Rádióénekkar és a Rádiózenekar is részese lesz. Ha mi, a különböző együttesek vezetői egészen őszinték akarunk lenni egymással, be kell lássuk, hogy együtteseink meglévő potenciáljukkal sok szempontból erősíthetik egymást. Nem konkurenciának kellene tekintenünk egymást, hanem egy adott művészeti ág, egy kulturális intézeti szegmens szereplőinek, amelyek adott esetben közösen új közönséget tudnak toborozni maguknak, a mostani csökkentett támogatású helyzetben együtt esetleg sok mindent el tudnak érni, amit külön-külön talán nem. Úgy gondolom, hogy a zenei területen kezd megérni az a gondolkodás, hogy az együttműködés semmiképpen sem veszélyezteti az egyes műhelyek önállóságát.

■ Mikorra várhatók a Rádiózenekarral és a Rádióénekkarral való közös produkciók?

A jövő szezónban, novemberben kezdődik az a nagyszabású, négy hangversenyből álló kórusprojekt, amelybe a Dohnányi Zenekar mellett a Rádiózenekar, a Rádióénekkar, a Honvéd Férfikar, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság igen jó színvonalú amatőr kara, valamint a Nemzeti Kórus is bekapcsolódik. A „Vox Fortissima” elnevezésű bérletben többek között műsorra tűzzük Berlioz ritkán hallható Requiem-jét. Ehhez egy hatalmas zenekari apparátus kell – két külső zenekarral és egy monumentális kórusral –, de ugyanilyen különlegesség lesz a Berlioz-i apparátushoz sokban hasonlító Walton Belszár lakomája. Emellett tervezük a Borisz Godunov című opera nyitó és záró felvonásának előadását, amelyben hihetetlen igényes tömegkórusok vannak. A hatalmas, többkórusos művek mellett azonban az egyes kórusok önállóan is megszólalnak: a hangversenyek első felidejében az Akadémiai Kórustársaságnak, a Rádiókórusnak és a Honvéd Férfikarnak is lesz egy-egy saját produkciója.

■ A Rádióénekkar tudásunk szerint február 5-én énekelt utoljára teljes felállításban, azóta az elbocsátások miatt erősen megcsonkított állapotban működik, ezen kívül a zenekart is elkezdték leépíteni. Gondolja, hogy addigra, mire ez a projekt létrejönne, lesznek még annyian, hogy be tudjanak kapcsolódni?

Úgy gondolom, igen. Én a magam részéről nem szívesen foglalom állást ezekben a kérdésekben, de azt érzem, hogy a Magyar Rádió zenei együtteseinek mostani vezetése mindent megtesz az együttesek jövőjéért. Az biztosan nem volt okos lépés a Rádió vezetőinek részéről, hogy az énekkar létszámát ötven alá csökkentették, hiszen így teljesen más profilú együttesé vált, ráadásul egy profilváltást nem elbocsátásokkal lehet elérni, ez egy egészen más típusú folyamat eredménye kell, hogy legyen. Mindazonáltal Boldoghy Kummert Péterrel közösen hisszük, hogy ez a sorozat is hozzájárulhat ahhoz, hogy a Rádióénekkar a magyar zenei élet továbbra is állandó, nélkülözhetetlen szereplője legyen. Azon persze lehetne vitatkozni, hogy egy együttes számára milyen szakmai elégtételt jelent egy olyan előadás, amelyben nem egymaga szerepel. Én a magam részéről úgy gondolom, hogy nekünk, zenészeknek a produkció kell, hogy a legfontosabb legyen, azt kell néznünk, hogy létrehozunk valamit. Ugyanakkor a Rádióénekkar számára biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy műhelyként megőrizhesse a tradícióját és az évtizedek alatt felhalmozott tudást. Általános probléma most Magyarországon, hogy nem nagyon tudjuk végiggondolni, milyen mechanizmusokat hordozunk azokban a felállásokban, amelyeket az elmúlt húsz-harminc-negyven évre visszatekintve organikus egységnek látunk. Ha egy művészeti műhelynek nincs olyan belső ereje, amelylyel a valós értékeket bizonyos sallangoktól, a színvonalas működés összefüggéseit a kényelmi reflexek filozófiájától külön tudja választani, akkor sajnálatos módon esélyt ad arra, hogy olyanok cselekedjenek helyette, akik az értékeket az értéktelentől nem tudják olyan jól megkülönböztetni. Tudom, hogy nem vagyok népszerű ezzel a gondolattal, mert nagyon sokan úgy érzik ma Magyarországon, hogy semmihez nem szabad hozzáérni, ami eddig működött. Azon például szintén lehet vitatkozni, hogy mi az egészséges zenekari létszám. Szerintem önmagában nem érték, hogyha egy zenekar százöt tagú. Szakszervezeti szempontból jó, hiszen sok munkavállalónak ad lehetőséget, de a működés szempontjából

számomra egyértelmű, hogy az a zenekar, amelyik például hetven fővel működik, semmivel sem képvisel kisebb értéket, mint amelyiknek százöt tagja van. Különösen akkor, ha ezt nem igazolja a koncertszám, vagy a szolgálatszám. Ezeket a kérdéseket alaposan elemezni kell, és ha magunk között meg tudjuk oldani, jobban járunk, mintha hagyjuk, hogy mások döntsenek helyettünk. Ha azt is értéknek manifesztáljuk, amit sajnos nehéz reálisan megvédeni, akkor ki leszünk téve ennek. Annyit biztosan ki merek mondani, hogy a Dohnányi Szimfonikus Zenekar – amelynek semmilyen szempontból nem áll rendelkezésére annak a forrásnak a töredéke sem, amely egy „normális” zenekar működéséhez szükséges lenne –, annak köszönheti a létét, hogy az indulás pillanatától kezdve rákényszerültünk arra, hogy a fontosat a lényegtelenről elválasszuk, a kikezdehetetlen értéket a relatívhoz képest rangsoroljuk. Ettől tud gazdaságosabban működni egy zenekar. Tudom, hogy borzasztó veszélyes ez a kérdés, mert a precedenst egyesek hajlamosak rosszul kezelni; ha valahol azt látják, hogy valami kevesebből is működőképes, könnyen rávágják, hogy a másik is csinálja így. Az biztos, hogy adott esetben nem lehet egy fiatalokból álló, feltörekvő zenekar szükségleteit összevetni egy húsz-harminc-ötven éves zenekar mechanizmusával, de azért egymástól többet tanulhatnánk. Szerintem a kulcskérdés az, hogy meg tudjuk-e fogalmazni magunknak létünk valódi kritériumait.

■ Önöket nem is fenyegette ilyesfajta leépítés?

Minket nem a leépítés, hanem a megsemmisülés veszélye fenyeget állandóan. Rólunk nincs mit leépíteni. Persze látszólag nem olyan rossz a helyzet, hiszen majdnem hetven embert tartunk állásban, ráadásul nem minimálbéren, nem trükközve, a szolgálatszámokhoz képest nem a legrosszabb értékarányú bérekkel, nyugdíjjal, TB-vel, mindennel együtt. Más kérdés, hogy minden évben elképesztő nehézségeket okoz számunkra összehozni a létezéshez minimálisan szükséges forrást, de eddig minden évben sikerült előteremteni ezt a pénzt. Négyévenként, önkormányzati választások után mindig felmerül a kérdés, hogy kell-e egyáltalán a zenekar, vagy sem. Tavaly volt egy átvilágítás a budafoki önkormányzatnál, és ez sommásan megállapította, hogy a zenekart meg kell szüntetni, mivel nem kötelező feladat a fenntartása, gazdaságosá pedig nem lehet tenni. Ilyenkor szerencsére újra és újra sikerül kompromisszumot

kötni, hiszen a zenekar a kerület számára is érték (úgy gondolom, már a magyar zenei élet számára is az, még akkor is, ha nem tudunk mindig jó szívvel tekinteni egymás sikereire - főleg egy olyan időszakban, amikor mindenki nehéz helyzetben van). A zenekar léte állandóan cémaszálon lóg, és gyakran csak a szerencsének köszönhetjük, hogy a forrásainkhoz képest elképesztően nagy saját bevételünket (jó harmada a költségvetésünknek) újra és újra teljesíteni tudjuk.

■ *Hány fellépésük lesz idén?*

Hat bérletsorozatunk van, ami közel negyven saját rendezésű koncertet jelent minden évben, és emellett általában tizenöt-húsz felkérésnek szoktunk eleget tenni – kizáró-

lag olyanoknak, amelyek anyagi és művészeti szempontból egyaránt rentábilisak.

■ *Április másodikán ünnepelték fennállásuk tizenötödik évfordulóját. Hogy tekint vissza az elmúlt tizenöt évre?*

A Művészetek Palotájában tartottuk a jubileumi hangversenyt, amelyen Pánczél Tamás, a zenekarunkban hegedülő kitűnő fiatal komponista zongoraversenyét mutattuk be. Ezen kívül Mahler V. szimfóniáját játszottuk, valamint az ötvenkénti hagyományoknak megfelelően – mivel a Dohnányiból sok fiatal zenész pályája indult – néhány egykori tag részvételével ráadásként volt egy kis örömenélés. Úgy gondolom, hogy büszkék lehetünk a magunk mögött hagyott másfél évtized eredményeire. Különö-

sen az elmúlt négy-öt évben a zenekarnak sajátos stílusa, rendkívül magas belső művészi felelősségérzete, a szokásos kisebb-nagyobb sűrűdásokon túl igen erős művészi kohéziója alakult ki. Az élvonalhoz tartozó hazai és nemzetközi vendégművészek egész sora vált az együttes visszatérő vendégévé. Rendkívül jó érzés továbbá, hogy a zenekarnak igazi törzsközönsége, amolyan „funclub”-ja alakult ki, amelynek tagjai szinte mindenhol elkíséri. Jó lenne már egyszer arról is beszámolni, hogy a zenekarnak székháza, minimálisan elvárható minőségű és mennyiségű hangszerparkja és több évre tervezhető, legalább a mostani szerény feltételrendszerrel garantáló anyagi háttere van. Talán majd a huszadik évfordulón...

Bilkei Éva

„A rombolás pillanatok ijesztő terméke”

Karsai Péter az MDF képviselője lapzártánk előtt felszólalt a parlamentben a Magyar Rádió zenei együtteseinek ügyében. Erélyes fellépésében rámutatott: bár a zenekar és az énekkar önálló Zrt. tulajdonában áll, az ország közkincsét képezi, a parlament a közszolgálati médium kuratóriumába delegáltakon keresztül meg kell értesse az MR vezetőivel, hogy nem csonkíthatják tovább racionális okokra hivatkozva a hungaricumnak számító együtteseket. Karsai Péter lapunknak elmondta: ha kell, hetente gondoskodik arról, hogy napirenden maradjon a kérdés.

■ *Mi vitte arra, hogy a minap felszólaljon az Országházban a Magyar Rádió zenei együtteseinek védelmében?*

Azt az információt kaptam, hogy a Magyar Rádió tovább akarja csökkenteni a Rádiózenekar és a Rádióénekkar jelenlegi létszámát, ami a gyakorlatban azt fogja eredményezni, hogy olyan művek, mint például Kodály Psalmus Hungaricus-a nem hangozhat el hitelesen, hiszen azt a szerző nem kamaragyüttesre írta, hanem jóval nagyobb apparátusra. Amikor november tájékán, a költségvetési tárgyalások időszakában az első vészjelzések megérkeztek hozzánk, a parlamenti képviselőkhez, én írtam egy levelet a miniszter úrnak. Ebben arra kértem, hogy tekintsse szívügyének ezt a problémát, hiszen nagy értékről, ha úgy tetszik, egyfajta hungaricumról van szó. Akárhogy is nézzük, a Magyar Rádió kórusa, zenekara és gyer-

mekkara, azon túl, hogy a kultúrának milyen nagy szolgálatot tesz, egy országimázs-építő világszám. Kértem, hogy ne szűkítsék tovább a keretet, mert különben ezek az együttesek nem lesznek többé ugyanazok, mint aminek ismertük őket. Ez a levél, ha jól emlékszem, többpárti aláírással ment el, mivel a parlamenti énekkar, a Szenátorok Kórusa nevében írtam. Akkor úgy tűnt, hogy nem fenyegeti az együtteseket tovább ez a veszély, de most kiderült, hogy újabb leépítési akció indul, ez pedig az együttesek teljes ellehetetlenülését vonná maga után.

■ *Ön miért látja át a leépítések súlyát, mások miért nem?*

Én kórusvezetői képesítéssel is rendelkezem, harminc éven át ez volt, ha úgy tetszik a kedvenc szakmám, tehát pontosan tudom, mit jelent, ha mondjuk elveszik a kor-

repetítort, vagy a létszámot lecsökkentik. Ez annál szakmaibb kérdés, semhogy egyik napról a másikra kitaláljuk, ha eddig voltak negyvenöten, most elegendő lesznek harminchatan is. Az azonnali kérdések idejében fordultam a miniszter úrhoz, felhívva a figyelmét arra, hogy ez az ő felelőségük. Hiszen lehet, hogy a Magyar Rádió önálló Zrt-ként működik, de a zenei együttesek mégiscsak az ország értékeit képviselik, ezért nem lehet azzal elintézni, hogy „mossom kezeimet”.

■ *Milyen lebetűségeket lát a folyamat megállítására?*

Tekintve hogy a rádió kuratóriumába minden párt delegál, a kurátorokon keresztül meg kell értenni a vezetőikkel, hogy nem lehet racionális okokból leépítésnek kitenni egy ilyen nagynevű énekkart és zenekart, amelyik a magyar kultúrának egy na-